

1. DANIEL

Bibliografie: Aurel Pavel, *Cartea profetului Daniel*, Sibiu 2000; Nicolae Neaga, *Profetul Daniel despre Hristos*, Sibiu 1933; Liviu Vâlcea, „Viziunea despre «Fiul Omului» din Cartea profetului Daniel (7, 13-14)”, *ST* 1-2/1996, 33-43; Ioan Chirilă, „Profețiile mesianice din Cartea profetului Daniel în viziunea patristică”, în vol. *Biblie și Teologie. Prinos de cinstire Părintelui Profesor Dr. Nicolae Neaga la împlinirea vârstei de 95 de ani*, Sibiu 1997, 92-105; Justinian Cârstoiu, „Sfinții îngeri după proorocul Daniel”, *GB* 5-8/1999, 51-66; Sf. Ioan Gură de Aur, „Despre post. Omilia a V-a: La profetul Iona, Daniel și la cei trei tineri, rostită la începutul Postului Mare”, trad. D. Fecioru, *BOR* 1-2/1978, 78-85; Teodoret al Cirului, *Cartea profetului Daniel*, București 2005.

1.1. Introducere

Profetul Daniel face parte dintre grupul de deportați aristocrați de după prima cucerire a Ierusalimului (597 îdHr.). În *Iez.* 14:14 sunt citați trei drepti: Noe, Daniel și Iov, ceea ce ar presupune că profetul Iezechiel (activitate 593-573) deja îl cunoaște. Dat fiind însă faptul că în momentul deportării Daniel era tânăr, iar profetul Iezechiel vorbește de cei trei drepti ca fiind figuri consacrate, cel mai probabil textul iezechielian datează dintr-o perioadă posterioară profetului, când deja cărțile *Dan.* și *Iov* pătrund în canon (în corpusul Scrierilor).

Cartea nu face parte în MT dintre cele numite ale Profetilor (*n^ebi'im*), ci, așa cum am amintit mai sus, dintre Scrieri (*k^etubim*). Abia LXX o include printre cele ale profetilor (cf. și *Mat.* 24:15).

Interesant și faptul că în *Dan.* 2:4b – 7:28 (jumătate din carte) se folosește limba arameică. De reținut că limba arameică a fost adoptată în sec. 6 îdHr. de cancelaria persană, pentru administrarea imperiului său multinațional. Evreii adoptă arameica în exil, iar aceasta va înlocui treptat ebraica, limbă ce supraviețuiește doar în spațiul cultic. În vremea Mântuitorului arameica era limba vorbită, iar ebraica limba sacră.

De asemenea în *Dan.* 11:3-4 se vorbește aluziv, dar clar, despre cuceririle lui Alexandru cel Mare.

Toate aceste considerații argumentează pentru o datare târzie a cărții. Pentru că nici resfințirea Templului (164 îdHr), nici moartea lui Antioh 4 Epifanes (163 îdHr.) nu se reflectă în texte, se consideră că *Dan.* datează din jurul anului **165** îdHr. Probabil autorul face parte dintre gruparea hasidimilor, făcând referire de câteva ori la „cei înțelepți” (*Dan.* 11:33.35; 12:3).

1.2. Cuprinsul cărții canonice

Relatări despre profetul Daniel (1-6)	
1	Daniel și cei 3 tineri la curtea din Babilon
2	visul lui Nabucodonosor 2.: statuia distrusă de piatră
3	salvarea celor 3 tineri din cuptorul de foc
4	visul lui Nabucodonosor 2.: copacul lumii doborât
5	inscripția de la banchetul lui Belșatar
6	salvarea lui Daniel din groapa cu lei

Viziuni (7-12)

7	4 fiare judecata lui Dumnezeu Fiul Omului
8	lupta dintre berbec (Persia) și țap (Alexandru cel Mare)
9	tâlcuirea celor 70 de ani ai lui Ieremia: cele 70 de săptămâni de ani
10-12	viziune finală
	10 dialogul cu îngerul
	11 privire asupra istoriei de la Cyrus la Antioh 4 Epifanes
	12 învierea morților

1.3. Adaosurile necanonice

În LXX se găsesc adaosuri necanonice la *Dan.*:

1. Istoria Suzanei (în *Vulgata* numerotată ca *Dan.* 13)
2. Bel și Balaurul (în *Vulgata* numerotată ca *Dan.* 14)
3. adaosuri la cap. 3: imnul celor trei tineri v. 24-90 (v. 26-45 = *Ode* 7:26-45; v. 52-88 = *Ode* 8:52-88).

1.4. Teme

1.4.1. Postul și rugăciunea

În VT postul însemna abținerea de la orice mâncare și băutură. De obicei aceasta se respecta în cazul postului de o zi până seara (*Jud.* 20:26; *2Reg.* 1:12). Sunt menționate de asemenea perioade mai mari de post, de exemplu 7 zile (*1Reg.* 31:13; *1Paral.* 10:12), în care se presupune că seara se puteau consuma alimente. Cazuri excepționale sunt postul Esterei de 3 zile fără mâncare și băutură (cf. *Est.* 4:16) și postul lui Moise de pe mt. Sinai de 40 de zile (cf. *Deut.* 9:9).

Un obicei care exprima durerea era îmbrăcarea în sac (o păturică de diferite dimensiuni din material aspru, ca cel folosit pentru confecționarea sacilor pentru grâne) și presărarea de praf/cenușă pe cap (cf. *Neem.* 9:1). Postul reprezenta practic o umilire asumată de credincios în fața lui Iahve, pentru a obține iertarea (*Is.* 58:3).

În cartea *Daniel* găsim practici care se aseamnă cu postul. Împreună cu cei 3 tineri în Babilon, Daniel a refuzat bucatele și vinul de la masa regelui, „pentru a nu se spurca” (*Dan.* 1:8), alegând legume și apă (1:12), dar fiind prin aceasta mai frumoși și mai grași decât tinerii care mâncau la masa regală (1:15).

În legătură cu practica rugăciunii, *Dan.* 6:11 conține informația că Daniel se ruga în fiecare zi de trei ori cu fereastra deschisă spre Ierusalim. Este menționată pentru prima dată direcția rugăciunii (în cazul lui Daniel, care locuia atunci în Babilon, spre vest!).

În *Ps.* 118:64 se menționează rugăciunea de 7 ori pe zi.

1.4.2. Fiul Omului și Cel vechi de zile

Bibliografie: Carsten Colpe, art. „ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου”, în: Gerhard Kittel / Gerhard Friedrich (ed.), *Theological Dictionary of the New Testament*, Grand Rapids, Michigan 1964 ș.u., vol. 8 1972.

Dan. 7:9-10: „⁹Am privit până când au fost așezate scaune, și S-a așezat Cel vechi de zile; îmbrăcăminte Lui era albă ca zăpada, iar părul capului Său curat ca lână; tronul Său, flăcări de foc; roțile lui, foc arzător. ¹⁰Un râu de foc se vărsa și ieșea din el; mii de mii Îi slujeau și miriade de miriade stăteau înaintea Lui! Judecătorul S-a așezat și cărțile au fost deschise.”

Dan. 7:13-14: „¹³Am privit în vedenia de noapte, și iată pe norii cerului venea cineva ca Fiul Omului și El a înaintat până la Cel vechi de zile, și a fost dus în fața Lui. ¹⁴Și Lui I s-a dat stăpânirea, slava și împărăția, și toate popoarele, neamurile și limbile Îi slujeau Lui. Stăpânirea Lui este veșnică, stăpânire care nu va trece, iar împărăția Lui nu va fi nimicită niciodată.”

Atât expresia „cel vechi de zile” cât și „fiul omului” sunt uzuale pentru limbă, desemnând un „bătrân” și respectiv un „bărbat” (fără referire la vârstă; de exemplu, în cartea profetului Iezechiel, Iahve i se adresează constant acestuia cu această denumire). În cazul de față însă funcționează ca termeni tehnici eshatologici.

„Cel Vechi de Zile” (aram. *‘attīq yōmīn*) apare ca o persoană cu attribute divine: tronul cu roți (despre care vorbește și *Iez.* 1; 10 – vezi cursul 5), râul de foc (pedeapsa cu foc este specifică lui Dumnezeu), cortegiul de ființe cerești însoțitoare (sau sfinți) care iau parte la judecată, judecata pe baza registrelor (= cartea în care sunt notate cele bune și cele rele – cf. *Ier.* 17:1; *Mal.* 3:16).

„Fiul Omului” (aram. *bar ‘enaš*) este o persoană care preia de la Cel Vechi de Zile stăpânirea universală. Scena, petrecută în cer, seamănă chiar cu un transfer de putere.

Interpretarea creștină vede în aceste texte o referire neașteptată în VT la Dumnezeu-Tatăl (reprezentat chiar în iconografie ca un bătrân) și la Dumnezeu-Fiul, Căruia I se dă toată puterea în cer și pe pământ (cf. *Mat.* 28:18).

Imaginea Celui Vechi de Zile este reluată în *Apoc.* 1:12-18, însă aplicată lui Hristos.

Expresia „Fiul Omului”, prezentă în sens eshatologic și în apocaliptica iudaică (*4Ezdr.* 13, *Enoh etiopian* în asemănările 37-71), apare în NT în majoritatea cazurilor în evangheliile sinoptice, unde Hristos își aplică expresia propriei persoane (de ex. la *Mat.* 8:20; 9:6; 10:23; 11:19; 12:8.32.40; 13:37.41; 16:13.27-28; 17:9.12.22; 19:28; 20:18.28; 24:27.30.37.39.44; 25:31; 26:2.24.45.64). În *Fapt.* apare o singură dată (*Fapt.* 7:56), în *Apoc.* se preferă expresia „ca un fiu al omului” în două cazuri (*Apoc.* 1:13; 14:14). În epistolele pauline sau sobornicești nu apare niciodată (în *Ef.* 3:5 pluralul arată un sens general, colectiv).

Sf. **Ioan Gură de Aur** consideră că textul conține învățături esențiale: că Fiul e deoființă cu Tatăl și primește aceeași cinste, că Fiul vine în lume după Tatăl (când Tatăl stă pe tron, Fiul vine pe nori), preexistența Fiului (mai înainte de a veni în lume, era în nori).

Interesant că elementele din v. 14 „stăpânirea, slava și împărăția” sunt reluate în ecfonismul de la rugăciuni („Că a Ta este împărăția și puterea [= stăpânirea] și slava”).

1.4.3. Proorocie despre cele 70 de săptămâni de ani

Dan. 9:24-27: „²⁴Șaptezeci de săptămâni sunt hotărâte pentru poporul tău și pentru cetatea ta cea sfântă până ce fărâdelegea va trece peste margini și se va pecetlui păcatul și se va ispăși nelegiuirea, până ce dreptatea cea veșnică va veni, vedenia și proorocia se vor pecetlui și se va unge Sfântul Sfinților. ²⁵Să știi și să înțelegi că de la ieșirea poruncii pentru zidirea din nou a Ierusalimului și până la Cel-Uns - Cel-Vestit - sunt șapte săptămâni și șazececi și două de săptămâni; și din nou vor fi zidite piețele și zidul din afară, în vremuri de strâmtorare. ²⁶Iar după cele șazececi și două de săptămâni, Cel-Uns va pieri fără să se găsească vreo vină în El, iar poporul unui domn va veni și va dărâma cetatea și templul. Și sfârșitul cetății va veni prin potopul mâniei lui Dumnezeu și până la capăt va fi război - prăpădul cel hotărât. ²⁷Și El va încheia un legământ cu mulți într-o săptămână, iar la mijlocul săptămânii va înceta jertfa și prinosul și în templu va fi urâciunea pustiirii, până când pedeapsa nimicirii cea hotărâtă se va vărsa peste locul pustiirii.”

Traducerea mai corectă este „70 de șeptimi”, nu de săptămâni, care însă s-a încetățenit; aceasta ar însemna $70 \times 7 = 490$ de ani.

La începutul capitolului, se spune că profetul Daniel s-a interesat din cărți despre durata exilului (*Dan.* 9:2 – referire directă la profetul Ieremia, cf. *Ier.* 29:10). Se pare că spre diferență de profetul Ieremia, care număra anii din 608 până în 538, în cartea Daniel cei 70 de ani sunt numărați între 587 până în 520.

Apoi însă, profeția celor 70 de ani a lui Ieremia este amplificată în viziunea a 70×7 de ani (7 desemnând numărul perfect). Orice încercare de refacere a unui calcul temporal nu s-a impus ca fiind convingătoare (!). Probabil cea mai bună soluție rămâne considerarea numărului 70×7 ca pe un simbol al deplinătății, echivalent cu expresia „în vremurile cele din urmă”.

Nici traducerea „Sfântul Sfinților” nu este lipsită de probleme, probabil fiind mai corect „Sfânta Sfințelor”; cu alte cuvinte, este avută în vedere refacerea templului și resfințirea prin ungere a Sfintei Sfințelor. Posibilitatea traducerii prin „Sfântul Sfinților” trebuie înțeleasă ca referindu-se la marele preot (cf. *1 Paral.* 23:13). **Origen** și **Teodoret de Cir** îl identifică însă pe Sfântul Sfinților cu Hristos.

Tipul mesianic se observă însă clar în v. 25-26. Persoana este numită „Mesia” (ebr. *mašiah* „uns”) și Conducător/Print (ebr. *nagid*, incorect tradus „Cel Vestit”).

V. 26 anunță dispariția brutală a lui Mesia (lit. „va fi tăiat”); finalul însă este corupt, spunându-se că „nu va avea...”. Theodotion este cel care adaugă „fără de vină”.

Unii au căutat să-l identifice pe Mesia Prințul cu marele preot Onias III din perioada Macabeilor (cf. *2 Mac.* 4:30-38) după către anul 175 îdHr. și asasinat de către oamenii lui Antioh 4 Epifanes.

În acest sens, „urâciunea pustiirii” din v. 27 este statuia lui Zeus Olimpianul instalată în 167 îdHr., după cucerirea Ierusalimului și interzicerea Legii iudaice (vezi cursul 14 semestrul I, p. 2).

Mesia Prințul îl reprezintă însă în sens duhovnicesc pe Hristos.

1.4.4. Puterile mondiale

În *Dan.* 2 și 7 sunt menționate două rânduri de viziuni, care au corespunde între ele. Mai ales în ciclul de viziuni, profetul Daniel se înscrie ca și profetul Iezechiel în genul apocaliptic (revelațional).

